Djambi in het licht der Wereldpolitiek

door

B. DE LIGT.

Aldus stelt de CHICAGO DAILY TRIBUNE Japan voor, grijpend naar China, Siberië, Californië, Hawai en de Philippijnen.

> Olie op het water stilt de golven; olie in het vuur verwekt den wildsten brand. Olie in de hooge politiek schijnt olie in het vuur te zijn. *Rudolf Kjellén.*

„Drievierde van de aardoppervlakte wordt door de zee bedekt — schreef onlangs een lid van het hoogste gerechtshof in den staat New-York [1]) —, en door de controle, die Engeland gedurende de laatste drie eeuwen meer of min streng uitoefende over de zeeën, is het Britsche Rijk, aanvankelijk klein van omvang, gegroeid tot zijn tegenwoordige, zorgwekkende grootte. De koning van Engeland telt thans iedere derde persoon ter aarde als zijn onderdaan, en beheerscht, nog afgezien van alle zeeën ter wereld, bijna iedere derde □ mijl land". Inderdaad! Engeland staat op 't toppunt van zijn macht. In den loop der eeuwen steeg het, geweldadig, boven Spanje en Holland en Frankrijk en Duitschland hoog uit. Nooit was er in de wereld zulk een rijk, waar de zon nimmer ondergaat. Het rukte naar zich toe het leeuwenaandeel in den wereldhandel. Het beheerschte het transport. Op grondslag van zijn steenkolenrijkdom bouwde het een gigantisch imperialisme. Het voerde tot zich grondstoffen uit heel de wereld, om die te

[1]) Daniel F. Cohalan, *England gegen Amerika, der kommende Kampf, übersetzt von* Prof. Dr. Eduard Meyer, Berlin 1921 blz. 6.

bewerken, en de productie daarvan over de vijf werelddeelen te verspreiden tegen reuzewinst. Het werd de wereldbank. Het hield het internationaal telegraafkabelsysteem vast in zijn greep. En zoo voort.

Thans gaat het langs steile, duizelingwekkende afgronden; en het ziet in zijn verderen weg reeds gapende kloven dreigen. Waar ook de britsche vlag werd geplant, is onrust, dreigende beweging: Indië, Egypte, Ierland — ieder weet daarvan. Het kan al dadelijk Ierland nimmer bevredigen: vrij laten. Treffend merkte Washington op, dat er geen moeilijkheden zouden zijn, wanneer Ierland eenige honderden mijlen van Engeland verwijderd lag. Thans moeten de britten, om het noordelijk gedeelte van den Atlantischen Oceaan te kunnen beheerschen, ook Ierland beheerschen. Laten zij dit vrij, — tien tegen één, dat het onder invloed van vreemde, concurreerende machten komt. Hoe hebben indertijd de duitschers het vuur der iersche opstandigheid opgerakeld! Hoe worden thans de ieren gesteund door de noordamerikanen! Engeland zou een groot gedeelte van zijn macht verliezen, „wanneer een vrij, onafhankelijk Ierland met een bevolking van 18—20 millioen, in vrede met de overige wereld, de westelijke zeewegen van Europa beheerschte.... Men stelle zich voor, wat dit voor den amerikaanschen handel zou beteekenen: de handel van Ierland zou voor het eerst sedert eeuwen, zonder aan de engelsche controle onderworpen te zijn, voor de wereldmarkten open staan; het iersche volk zou weer zijn normale hoogte bereiken, en Ier-

land zou van onschatbare waarde wezen als aanlegplaats ter verdeeling van de amerikaansche waren over alle landen van Europa.... Ierland, op betrekkelijk geringen afstand van Amerika; met zijn niet te overtreffen havens; zijn sympathiek volk; zijn ideale ligging". [2]) Maar dan zou Engeland niet alleen oeconomisch, doch vooral ook strategisch een onherstelbare slag zijn toegebracht. Het zou nog gevaarlijker worden bedreigd, dan wanneer b.v. Antwerpen in handen van een vreemde wereldmogendheid gekomen was. Dit is de reden van de felle, wreede poging der britsche heerschers, om den ierschen wil tot zelfbeschikking te breken. Lukt 't zóó niet, dan slaat men desnoods andere, op „verzoening" gerichte wegen in. Maar in ieder geval houdt men vast. Want achter Ierland verheft zich de reuzefiguur der Vereenigde Staten.

Onderwijl groeit te midden der iersch-burgerlijke opstanden een machtige proletarische beweging: er dreigt daar dezelfde wereldrevolutie, die in Schotland en Engeland dreigt; in Egypte, in Voor-Azië, in Indië. Het westen, maar vooral ook het oosten ontwaakt! Dag en nacht, van uur tot uur, werkt rondom de aarde de daad van 't revolutionaire Rusland, inspireerend.

Echter: wellicht het minst nog in de V.S. Snel, als een wonderboom, kwam zijn imperialisme op. En nog staat het hecht en diep geworteld in de ziel van het, honderdtien millioen hoofden tellende, volk. Op het beslissend oogenblik in den wereldkrijg ingrij-

---

[2]) Aldaar blz. 20.

pend, verzekerden de V. S. aan de bestrijders van Centraal Europa nog juist de overwinning. Zij wonnen daardoor niet slechts de glorie, de suggestie eener wereldvictorie, doch boeiden tevens België, Frankrijk, Italië, Engeland zelfs, met gouden ketenen aan hun zegewagen vast. [3]) Zij overwonnen oeconomisch hun „bondgenooten". De oude, engelsche wereldbeheerschers raakten in een ongekende financieele onafhankelijkheid. Dat zette kwaad bloed! Nog prikkelender werkte het feit, dat de amerikanen zich tijdens den wereldoorlog een geweldige eigen koopvaardij schiepen, en sedert bewust en openlijk om oeconomische wereldheerschappij concurreeren. En: dat naast die amerikaansche handelsvloot een amerikaansche oorlogsvloot herculisch groeit, en in 1925 de engelsche onvermijdelijk overtreffen zal. „Sommige uwer zal het den adem benemen — verklaarde onlangs een amerikaansche schout bij nacht —: wij moeten een vloot hebben, groot genoeg om Engeland bang te maken, en die tegen Engeland en Japan op kan."

Wie de zee beheerscht, beheerscht de wereld. Zooals vroeger de duitschers, maken zich thans de amerikanen op, om Engelands maritieme controle te breken. Dat het hun erom te doen is, zelf den ganschen aardbol in handen te krijgen, staat voor ieder, die den aard van het tegenwoordig politiek-oeconomisch stelsel kent, vast.

---

[3]) In April j.l. bedroeg de schuld van Engeland aan de V.S. van Amerika 4.500.000.000 gouden dollars.

Reeds meermalen werd dezerzijds erop gewezen, dat op dit oogenblik de oeconomische worsteling tusschen de V.S. en Engeland vooral om petroleum gaat. Nu geweldig toenemende beweegkrachten te land en te water, onder zee, in de lucht, door stroomen stookolie, benzine enz. worden gevoed, is het beschikken over onuitputtelijke voorraden aardolie niet slechts in vredes- maar vooral in oorlogstijd minstens even noodzakelijk, als vroeger het slechts beschikken over steenkool was. Vliegmachines, automobielen, tractors, slagschepen, kruisers, torpedojagers, onderzeeërs enz. kunnen eenvoudig niet buiten olie en wat daaruit vervaardigd wordt; olie heeft men noodig om ontplofbare stoffen te vervaardigen; olie om de zee te bedekken in den strijd tegen vijandige duikbootaanvallen enz., enz. Nu beschikken echter de V.S. op eigen gebied nog slechts over 7.000.000.000 vaten — daarmee zal hun voorraad uitgeput zijn — doch in het overige gedeelte der aarde vindt men er 55.000.000.000. Sedert een twintigtal jaren blijkt thans Engeland erop uit, zelf daarvan zooveel mogelijk te bemachtigen, en in ieder geval de V.S. volkomen ervan buiten te sluiten. Niet alleen zijn thans de britten reeds in staat, naast hun alomtegenwoordige kolendepots overal ter aarde oliereserves in voorraad te hebben, maar door middel der *Royal Dutch-Shell* enz. beheerschen zij vrijwel alle niet amerikaansche olievelden der wereld. Het oogenblik is niet ver meer, dat de amerikanen, om in hun eigen behoefte te voorzien, van Engeland jaarlijks millioenen en millioenen tonnen

zullen moeten koopen. Vandaar het protest der V. S. tegen de regelingen der conferenties van Spa en van San Remo, waarbij Engeland o.a. de mesopotamische petroleumvoorraden toegewezen kreeg. Vandaar hun politiek ten opzichte van Centraal-Amerika: „De oliebronnen zijn het hoofdvraagstuk in de centraal-amerikaansche diplomatie geworden". [4]) Vandaar het zich voortdurend mengen in de binnenlandsche aangelegenheden van Mexico; het daar kunstmatig verwekken van „revoluties", om er te kunnen binnendringen. [5]) Vandaar ook het ijveren voor een vloot, die op kan tegen Engeland èn Japan.

Want Japan is Engeland's bondgenoot. Oorspronkelijk verbonden de britten zich met het Rijk van de rijzende Zon, om de uitbreidingsdrift van het czaristisch Rusland tegen te gaan, dat trachtte door te dringen in Mandsjoerije en Korea, in Perzië, Afghanistan, tot Engelsch Indië toe. Sedert de russische revolutie verloor het verbond dezen

---

[4]) *„The foreign Press Service"* 11 Maart 1921. 1921.

[5]) Er bestaan bepaalde lasterbureaux, die — evenals de door engelsch en fransch geld betaalde lasterbureaux van Sovjet Rusland — ongunstige berichten over Mexico moeten verspreiden. Vorige maand werd opgericht een „Vereeniging ter Bescherming van amerikaansche Rechten in Mexico". Daaraan namen o.a. deel de volgende organisaties: Nationale Handelsbank, Intercontinentale Rubber-Maatschappij, Pan-Amerikaansche Petroleum- en Transport-Maatschappij, Montezuma-Koper-Maatschappij, firma Morgan, Trust-Maatschappij, *Standard Oil* enz. enz. Het is wel duidelijk, waarom het gaat.

zin. Maar: „het bolsjewisme" was ook — zij 't een ander! — gevaar. En Engeland moest Japan in ieder geval te vriend houden met het oog op zijn onrustig geworden koloniën.

Veel minder nog dan Engeland Japan, kan echter Japan thans Engeland missen. Want het voert een gedurigen strijd met de V. S. over de beheersching van den Stillen Oceaan en de uitbuiting van China. Voorloopig slechts met commercieele en diplomatieke wapenen. Maar het maakt zich onderwijl tot oorlogsgeweld gereed. Engeland als bondgenoot van Japan zou de aanvalskracht van de amerikaansche vloot op Japan zonder twijfel meer dan halveeren.

Niet in staat de eigen bevolking te voeden, is Japan gedoemd, voor millioenen menschen een plaats onder de zon te vinden in den vreemde. Maar zoowel Californië als Australië en N. Zeeland verzetten zich tegen immigratie der gekleurden, en komen op voor de heilige rechten van het hooggeroemde witte ras. [6]) Bekend is de spanning tusschen de V. S. en Japan inzake Californië, Hawai, enz.

Minder bekend is het feit, dat Japan al evenmin in staat is, zijn industrie te voeden. Het mist daartoe olie, kolen en ijzer, de grondslagen voor elk modern imperialistisch stelsel. Vandaar de drift naar aziatisch vasteland. George Horwill heeft in zijn *„Capitalism and the far East"* (1921) aangetoond, dat Japan tracht, China te exploiteeren, 1o. omdat

---

[6]) Vgl. o.a. ***The Problem of Japan by an Ex-Counsellor of Legation in the far East.*** **Amsterdam—Rotterdam 1918 blz. 161—167.**

dit een rijkdom aan kolen heeft, twintig maal die van Engeland; 2o. omdat daar millioenen tonnen ijzer, gemakkelijk bereikbaar, in den bodem sluimeren; 3o. omdat in China de spoorwegconcessies voor het grijpen zijn; 4o. omdat daar overvloeden worden voortgebracht van zijde, katoen, rijst en thee; 5o. **omdat de vier honderd millioen chineezen een** vlijtig, leerzaam, volgzaam en goedkoop werkvolk zijn, uitermate geschikt om uit te buiten. Niet alleen bezit Japan thans het vroeger duitsche Sjangtoeng, maar feitelijk is Noord-China één japansche provincie, terwijl de japanner op Formosa en in Korea op de geraffineerdste en bruutste — wij zouden haast zeggen: op engelsche — wijze zijn imperialistischen wil door te zetten tracht. Reeds zijn de engelsche kapitalisten ook in dit opzicht aan het oostersch eilandenrijk verbonden: millioenen ponden staken zij in de japansch-chineesche ondernemingen.

Dit alles kunnen de V. S. moeilijk, of liever: in het geheel niet verdragen. Zij willen China. Zij willen zijn handel. Zij willen den grooten, wijden, Stillen Oceaan, zijn eilanden, zijn kusten. En de japanners zouden weer den amerikaanschen machtsarm, die dwars over de wereldzee ligt (S. Francisco / Panama → Hawai—Gaoem—Philippijnen), gaarne breken. Vandaar, dat zij, onmiddellijk bij het ontvlammen van den wereldoorlog, de duitsche eilanden, als een slang om den amerikaanschen arm geslingerd, bezetten, en bij den vrede van Versailles een belangrijk gedeelte ervan wisten te behouden. Zoo hebben zij thans o.a.

controle over het eiland Yap, een middelpunt van telegraafkabels, waardoor ook nederlandsche imperialistische belangen ernstig worden geschonden: de kabels Yap—Menado, Yap—Shanghai, Yap—Goeam zijn voor 50 pct. hollandsch eigendom. De *„Chicago Tribune"* vermeldde onlangs, dat Nederland zich slechts tot formeele protesten beperkte, als zijnde een kleine staat, die zich niet den toorn van Japan en andere machtigen op den hals durft te halen. [7])

Van 't japansch imperialisme wil dan China begrijpelijkerwijs niets weten. Kort geleden verklaarde Wang Tsjoeng Hoei, dat een van de grootste vijanden van China het britsch-japansch verdrag was; werd dit hernieuwd, zoo zou het tot een oorlog leiden, waarin China de zijde der V. S. zou kiezen. „De hangende quaesties nopens den Stillen Oceaan — zoo vervolgde hij — zijn nog vermeerderd, doordien onlangs de ontdekking is gedaan, dat de japansche arsenalen groote hoeveelheden onderzeemijnen aanmaken, en dat de chineesche kust is verdeeld in blokkade-zones, hetgeen in oorlogstijd aan Japan de controle zou verschaffen over den uitvoer van grondstoffen uit China". En zooeven berichtten de bladen, dat Lennox Simpson, de politieke adviseur der chineesche regeering, heeft bekend gemaakt, dat in China waarschijnlijk een boycot van britsche producten zal worden afgekondigd, zoo Engeland het verdrag met Japan vernieuwt zonder er China in te kennen.

---

[7]) Vgl. N. Rott. Courant" 12 Juni 1921.

Japan, dit gevaar ziende, tracht thans China gunstiger te stemmen. Troepen worden teruggetrokken; allerlei maatregelen verzacht, niet met het doel China vrij te laten, maar het op deze en dergelijke wijs „moreel" des te nauwer te binden.

De japansche staatslieden „beseffen, dat de leus „Azië aan de Aziaten" slechts dan een effectieve factor in de wereldpolitiek worden kan, als alle oorzaken van geschil tusschen de Aziatische volken onderling uit den weg zijn geruimd. Een goede verstandhouding met China is voor een practische toepassing dier politiek een levensvereischte, en in dit licht beschouwd, hebben de tot ons uit Tokio komende berichten inderdaad gewichtige beteekenis". [8])

Ook Canada, N. Zeeland en Australië zien de hernieuwing van een engelsch-japansch verbond met bezorgdheid tegemoet. Het heeft meermalen den schijn, of deze gebieden bij een komend oorlogsconflict op den Stillen Oceaan òf neutraal zullen trachten te blijven, òf zelfs de zijde der V. S. kiezen. Dat ze zich op alle mogelijkheden voorbereiden, blijkt wel uit het feit, dat zelfs het verre N. Zeeland vermilitariseerd wordt. [9])

In verband hiermede ligt het op den weg van het barbaarsch-wreed Amerika — dat in eigen land alle revolutionaire bewegingen genadeloos onderdrukt, en, ondanks de schoonste beloften, weigert, aan de Philippijnen, in zekeren zin een amerikaansch Ierland, vrij-

---

[8]) „N. R. C." 10 Juni j.l.
[9]) Vgl. *„Clarté"* 25 Maart 1921.

heid te schenken — om, tegenover het heersch-zuchtig, despotisch Japan en het wereldver-drukkend Engeland, den humanen engel te spelen. Het komt niet slechts op voor de rechten der chineezen, maar zelfs voor de vrijheid van de fransche, engelsche en nederlandsche koloniën! Hoe verfoeilijk het „bolsjewisme" binnen eigen grenzen vindt, in Europa en Azië, waar het de engelsch-japansche bedoelingen rusteloos dwarsboomt, vindt het dit zoo kwaad nog niet. Niet alleen is dan ook Vanderlip om olie naar Moskou gereisd, maar de newyorksche „*The new Republic*" van 4 Mei j.l. verklaart openhartig: „Natuurlijk hebben de V. S. voor Oost-Azië een andere toekomst op het oog dan die van het grootste militaire rijk der wereld (zooals Japan dat heeft — B. d. L.). Het overweegt ontwikkeling van China tot een sterke, onafhankelijke republiek; het voortdurend machtige worden van de russische bevolking in Oost Siberië; onafhankelijk voor Cochin-china, Birma en Oost Indië, wanneer ooit aan Europa de opperheerschappij ontvalt; een onafhankelijk Indië, wanneer de engelschen zich terugtrekken. Niet één groot rijk (gecentraliseerd in Japan — B. d. L.), maar de schepping van een heele rij onafhankelijke staten, die vreedzaam aan de ontwikkeling der oostersche beschaving verder arbeiden (t.w. onder „leiding" van Amerika — B. d. L.)". [10]) Liefelijk huilt deze wolf in schaapsvacht, wel wetend, welke uitwerking dergelijke woorden hebben moeten, wanneer ze

[10]) Naar „*Auslandpost*" 1921 nr. 24 blz. 5—6.

weerklinken door de openbare en geheime oostersche pers.

In het schril licht van dit alles krijgt de reis van den japanschen kroonprins zeer buitengewone beteekenis. Te meer, wanneer men zich het Reuter-telegram herinnert van 11 April j.l., volgens hetwelk de keizer van Japan aan president Harding zijn diep leedwezen betuigde over het feit, dat onvermijdelijke omstandigheden, waarbij hij zelf ten nauwste was betrokken, hem verhinderden, voorshands, ten behoeve van zijn zoon, gebruik te maken van de uitnoodiging van den president om de V. S. te bezoeken na afloop van de missie van den kroonprins in Europa. Dit beteekent in gewoon hollandsch: Japan zoekt met u geen nauwer contact, maar zendt den kroonprins naar Europa, om te pogen Engeland, Frankrijk, België, Nederland met zich — tegen u — te verbinden. De engelsche en fransche pers in 't algemeen, de hollandsche zelfs — niet slechts de revolutionaire, maar ook „Het Volk" en „De Vrijzinnig-Demokraat" — blijken dit alles gelukkig meer of min te doorgronden. Fenner Brockway wekte op 't einde der vorige maand zijn landgenooten op, het slachtersverbond met de japansche imperialisten onmogelijk te maken. „Waarom is de kroonprins hier?" — zoo vroeg hij. „Achter de schermen zijn de bepalingen van een nieuw engelsch-japansch verdrag reeds opgesteld. Het bezoek van den erfgenaam van den japanschen troon is een poging, het verbond een populaire ontvangst, zoo niet een geestdriftigen bijval te bereiden". En hij waarschuwde voor de japansche regeering, de belichaming van „het

slechtste wat er aan militarisme en kapitalisme is." En terecht brengt „De Vrijzinnig-Democraat" het bezoek van den kroonprins hier te lande in verband met de volgende feiten: 1o. de spanning tusschen de V. S. en Japan; 2o. die tusschen Engeland en de V. S.; 3o. de vernieuwing van het engelsch-japansch verbond; 4o. het negeeren, door den kroonprins, van Amerika; 5o. de voorkeur van de nederlandsche regeering voor Engeland inzake Djambi; 6o. het vraagstuk van de verdediging van Nederlandsch Indië.

Hier wordt het juiste licht geworpen op de Djambi-quaestie. Het is in de Tweede Kamer alleen Van Ravesteyn geweest, die van den beginne af aan de buitengewone internationale beteekenis van de regeeringsvoorstellen, om de djambische olieterreinen aan de Bataafsche, d.i. aan de *Royal Dutch-Shell,* d.i. aan de imperialistische engelsche wereldmacht toe te kennen, volkomen doorzag. Wel hadden van te voren o.a. J. H. H. W. [11]) en „De Loods", den kern der quaestie benaderd. Maar het is voornamelijk aan de volhardende houding van Van Ravesteyn te danken, dat ten slotte in de Kamer, in het land het besef is doorgedrongen, dat de huidige machthebbers, onder „biddend opzien tot God", stilletjes bezig zijn, niet slechts de djambische olie, maar 50 millioen indiërs en 7 millioen nederlanders aan het engelsch-japansch imperialisme leugenachtig te verkwanselen. Deze regeering kan niet zoo naïef zijn, als ze zich voor-

---

[11]) Indische Petroleum en internationale Politiek, Baarn 1921.

doet: zij staat in verband met Colijn. En die is behalve een geborneerd gereformeerd partij-, een ruim denkend zaken-man; iemand met een helder hoofd, ingewijd in de geheimen van de *Royal Dutch-Shell,* d.w.z. van het engelsch wereldimperialisme. En de minister van landsverdediging weet zeer goed — het bleek uit zijn memorie van antwoord —, dat de komende oorlog er een van groote bondgenootschappen wezen zal; hij rekent daarmee in zijn legerplannen, en stuurt onderwijl zijn vlootplannen naar Indië. Dat er in 't oosten een ontzettend conflict dreigt, is trouwens zoozeer tot de hollandsche heerschende klasse doorgedrongen, dat men voor de verdediging van Indië thans uit vrijwillige bijdragen tracht samen te brengen . . . *f* 200.000.000.

Reeds tijdens den vorigen wereldoorlog hebben alle revolutionairen, die eenig besef van de politiek-oeconomische werkelijkheid hadden, er op gewezen, dat er, na een mislukten wereldvrede, een gruwelijker volkenkrijg noodlottig zou dreigen, en dat Nederlandsch Indië en Nederland daarin zeker betrokken zouden zijn. Dag bij dag nadert die vreeselijke werkelijkheid. En of nu de Eerste Kamer de regeeringsvoorstellen aanneemt of verwerpt, — het helpt alles niets. Of men zijn olie aan de V. S. of aan Engeland verkwanselt, — 't heeft niets te beduiden. Of men door staatsexploitatie ervan het hollandsch imperialisme versterkt, — het mag sociaaldemocratisch zijn, een nieuwe toekomst gaat daardoor niet open.

De heele Djambi-zaak heeft alleen beteekenis, omdat dit alles nu eindelijk tot het

volksbewustzijn begint door te dringen. (Moge het ook doordringen tot het indisch volksbewustzijn!). Maar verder? Onverbiddelijk zullen „in de eerste vijf dagen van een grooten oorlog in het Oosten Java, Celebes en de andere Nederlandsche bezittingen in Oost Indië onder den voet worden geloopen, precies als België. Dit is de meening van deskundigen, die de oostersche kwestie hebben bestudeerd". Zoo de *„Chicago Tribune"* rond en open, blijkens bovenvermeld citaat in de „N. R. C." Het is de waarheid. De eenige vraag is nog slechts: wie, wanneer het groote conflict uitbreekt, Indië het eerst naar zich toehalen zal.

Kortom, wij blijven betrokken in een internationale quaestie, die slechts door een internationale actie kan worden opgelost. Allen, die militarisme en kapitalisme niet willen, hebben zich te keeren tegen hun eigen regeering, in een rusteloozen, revolutionairen, d.i. wereld- en levensvernieuwenden strijd. De oude leus der I.A.M.V.: **Indië los van Holland,** opnieuw aangeheven! En wel in dien zin, dat de indiërs zich hebben te onttrekken aan het hollandsche imperialisme, en wij hier, **in verband met de revolutionnairen van alle landen,** de hollandsche machthebbers hebben te dwarsboomen in hun koloniale plannen, speciaal waar het uitbuiting en militariseering betreft.

Voorts doen, wat wij kunnen, om nationaal en internationaal de publieke opinie wakker te maken en revolutionaire daden te wekken. Prediking van dienstweigering; rusteloos ijveren voor absolute staking van alle oorlogs-

middelenproductie — **met woord en daad.**

De geest van verzet in het volk moet versterkt; de macht van de heerschers en oorlogsuitbroeders moet gebroken worden. En mocht de naderende wereldoorlog door principieele maatschappelijke omwenteling niet meer te voorkomen zijn, — zorgen wij, makkers internationaal, dan tenminste, dat wij in staat zullen wezen den wereldkrijg in wereldrevolutie te doen omslaan.

Oorlog of revolutie: wereldvernieling of wereldvernieuwing, desnoods door vernieling héén, — ziedaar naar aanleiding der Djambi-quaestie den zin der toekomst opnieuw tezaamgevat.

B. DE LIGT.

Nunen, 15-6-21.

UITGAVE BROCHUREN-DEPOT I.A.M.V.
FISHERSTRAAT 206 — DEN HAAG